

Regenten of wooncorporaties?

Traditionele hofjes bestaan al honderden jaren en worden in die periode op een en dezelfde wijze bestuurd, namelijk door regenten op vrijwillige basis.

Hofjes worden traditioneel beheerd door een bestuur van regenten die via coöptatie nieuwe leden vindt. Een regentenbaan lijkt een erebaantje, is dat misschien ook, maar vereist bestuurlijke deskundigheid, bouwkundig inzicht en sociale betrokkenheid. Je beheert eeuwenoud erfgoed dat nog langer mee moet en je verhuurt sociale huurwoningen aan sociaal kwetsbare mensen.

Hofjes hebben wegens een aantal factoren moeite om zelfstandig te blijven: een tekort aan financiën en daardoor achterstallig groot onderhoud, het vinden van geschikte bestuurders en de complexiteit van restauraties.

Wie beheren in Haarlem de hofjes en zijn er wezenlijke verschillen in het besturen en beheren door een commerciële of niet-commerciële partij?

Lees verder op pagina 7.

> Job Thöne (rechts) droeg namens Fonds de Haas het Essenhofje over aan Wybren van Haga, eigenaar van meer sociale woningen. Bij wooncorporaties zag Thöne onvoldoende mogelijkheden tot sociaal beheer.

Achtergevels van tien huisjes gesloopt

Wie in de nog kale maar fraai opgeknapte tuin van de Proveniershof loopt, vermoedt niet dat de huisjes C t/m L aan de achterkant gevelloos zijn.

Het liefst had eigenaar Ymere de achtergevel eind augustus 2016 gesloopt. Maar toen lag er plots een brief van een advocaat. Een aantal bewoners wilde een schadevergoeding. Er werd ook geëist dat bewoners geen overlast zouden ondervinden van werkzaamheden in de buurt. Geen onbegrijpelijke eis. De asbestsanering en het cascoherstel hadden al twee jaar geduurd. De bewoners van genoemde huisjes moesten voor de tweede keer enkele weken hun huis uit. Kwaliteitsinspecteur George van Gelder in september 2016: 'De fundering draagt niet op elke punt even sterk. Er zijn ook stukken muur

weg. Daarom zitten er scheuren in. Ons plan was om onder het maaiveld een balk aan te brengen. Daar bovenop zou dan een nieuwe muur worden geplaatst.'

Op 27 maart is het zover en gaat de achtergevel van de eerste drie huisjes aan het eind van de poort eruit. Daarna volgen in twee stadia de gevels van de andere zeven. De planning is dat de tien huisjes voor de bouwvak hersteld zijn. Bij elk huisje worden de aan de gevel gelegen keukens, toiletblok en badkamer vervangen. Uitvoerder Freek van Drie: 'Prioriteit is dat we eerst de fundering herstellen voordat we de gevel opnieuw optrekken. Je kunt van alles

tegenkomen. Er kan ook ergens geen fundering zitten.' Donderdag 26 april worden de eerste drie huisjes opgeleverd. Binnen ziet alles er pico bello uit. De achtergevel met spauwmuur is een waar kunststukje.

Op pagina 3 een interview met regiomanager Gerrie Blok van Ymere.

Gegoede burgers die vrijwillig een hofje beheren, is een eeuwenoud concept. 'Je hebt in de hofjeswereld te maken met twee monumenten, meende de wethouder Monumentenzorg voor wie ik werkte: het gebouw en het instituut van het regentencollege', vertelde de Alkmaarse regent Piet Verhoeven mij ooit. Of dat concept nog wel voldoet, vroeg ik hem toen. Ja, zei Piet, mits de deskundigheid aanwezig is. En daar wringt soms de schoen. De tweede mits is geld. Onder-

> Jan Willem Termijtelen (l) en Jacques Boeré in de regentenkamer van Hofje van Noblet

houd van een monument kost veel geld en subsidies worden nog maar mondjesmaat verleend. Gelukkig is de verhuurderheffing na drie jaar actievoeren van met name de Haarlemse lobby van de baan. Want hofjes zijn behalve woningen voor mensen in nood bovenal historisch en cultureel erfgoed. En voorlopig melkkoe af.

Willem Brand

Hofjesconcerten tijdens Koorbiënnale

Op zaterdag 1 juli zijn ruim vijftig amateurssembles te gast in nu nog een onbekend aantal hofjes. Er komt van alles aan bod. Van weemoedige smartlappen tot en met romantische liederen, van eigentijdse popsongs tot en met middeleeuwse gezangen. Elk concert duurt circa een half uur en de toegang is gratis.

Kijk in juni op www.koorbiennale.nl voor het programma.

> Freek van Drie is de uitvoerder in de Proveniershof

Al jaren de monumentale dakdekker met maatschappelijke waarden.

Goes Installaties,
erkend installateur
en lid Metalen
dakdekkersgilde.

023 526 1503

www.goesinstallaties.nl

kwaliteit die vroeger zo gewoon was.

Hofjessneeuwtocht

Het is zondag 12 februari en er ligt een pak sneeuw in de stad. Na een rondje met het hondje door de Haarlemmerhout en een flink ontbijt is het tijd om erop uit te trekken. De paden op, de hofjes in.

— door Willem Brand —

Janneke en Bella

Als ik om tien uur bij Janneke van het Verwershofje aanbel, hoor ik Bella aanslaan. Janneke heeft haar slippers aan. Dat vindt ze zelf vreemd terwijl we samen de besneeuwde tuin in kijken. Bella komt nieuwsgierig aanlopen, maar loopt niet de tuin in. 'We gaan zo naar de Hout', zegt Janneke. Ik vertel hoe onze hond Spike daar als een soort sneeuwschuiver door de paksneeuw heeft gebanjerd. Hij zakt dan door zijn voorpootjes, legt zijn kop in de sneeuw en duwt zichzelf voort. Als Janneke haar slippers heeft geruild voor plastic crocks en de tuin in stapt, waagt Bella zich ook in de sneeuwtuin.

Zuiderhofje

De dag dat het in de hofjes sneeuwde

Feli ruimt sneeuw

In het voorportaal van het Vrouwe en Antonie Gasthuys ligt een berg gesnoeiide takken onder een witte laag. Als een kerkmuis in een volle kerk stiefel ik er langs, bang om bewoners wakker te maken. In de Proveniershof voelt het een stuk wereldser. Dat komt ook doordat Feli sneeuw aan het ruimen is terwijl ze af en toe stopt om een trekje van haar sigaret te nemen.

Teylers hofje

Brouwershof

Ik bel aan bij het Zuiderhofje. Mooi hè, roept binnenmoeder Emma als ik de hal van het hoofdgebouw binnenstap. In de tuin staat een ondergesneeuwde sneeuwpop. Anneke die voer voor de vogeltjes heeft opgehangen, vertelt dat zij die gisteren met twee burens heeft gemaakt. Van haar zijn de knopen en de das.

Oude ingang Zuiderhofje

Zondagsrust

In het Frans Loenenhofje in de Witte Herenstraat krijgen de vogels van Marijke voer, restjes van haar ontbijt. Een merel is er als de kippen bij, pikt een druif op en gaat er iets verderop flink mee in de weer. In het Luthers Hofje zorgt een kat op een dakje bij de burens voor de welkome fotogenieke afleiding. Een bewoonster van het hofje van Oorschoot veegt de stoep achter het hek schoon terwijl ik door het hek heen wat sfeerfoto's probeer te maken.

Hofje van Staats

Voor het hoofdgebouw van het hofje van Noblet maakt binnenmoeder Marja de straat sneeuwvrij. We nemen een kijkje in de tuin. Tot haar verrassing is het pad sneeuwvrij. 'Dat heeft Letty vast gedaan.' Op de toegangstrap van het Teylers hofje staat de tweede hofjessneeuwpop. Deze heeft takken als armen en wat klimopblaadjes als haar.

foto Jeanne Pot

Sneeuwpret met bewoonster Renske

De hofjessneeuwtocht eindigt in het hofje In den Groenen Tuin. Jeanne laat me binnen en vraagt meteen of ik koffie wil. Jeanne woonde jaren op de eerste verdieping in het hoofdgebouw, maar twee slechte knieën noopten haar naar beneden te verhuizen. Trappen lopen ging echt niet meer. Zij heeft nu een 'tuinhuisje' met zicht op de pomp. Als Jeanne vertelt dat ze tijdens een rondje door de tuin sneeuwballen heeft gegooid, krijgen buurvrouw Renske – ook op de koffie – en ik plots enorme zin om ook even terug naar onze kindertijd te gaan. Jeanne legt met haar tablet vast hoe we proberen de dennenappel op de pomp te raken.

Provenierstuin in het najaar geopend

Wooncorporatie Ymere, die in Haarlem zo'n tienduizend verhuureenheden bezit, is eigenaar van vier hofjes: de Proveniershof, hofje Guurtje de Waal, het Brouwershofje en de Johan Enschedéhof. Gerrie Blok, regiomanager Haarlem, overziet de stand van zaken in de Proveniershof.

Ymere kreeg eind jaren tachtig de Proveniershof, het Brouwershofje en hofje Guurtje de Waal door fusie in bezit. In 2008 liet Ymere het Johan Enschedéhofje bouwen. Gerrie Blok: 'Ymere koestert het bezit van monumenten. Ze dragen bij aan de wijk waar ze staan en aan het cultuur-historische erfgoed.'

Woningtoewijzing

Gerrie Blok: 'De woningtoewijzing voor de Proveniershof, het Brouwershofje, het Enschedéhofje en hofje Guurtje de Waal gaat via Woonservice. Bij het Enschedéhofje volgt, nadat de kandidaten interesse hebben getoond, nog een gesprek met de regenten en met een afvaardiging van de bewoners.'

Vertraging groot onderhoud Proveniershof

Gerrie Blok: 'De plannen voor groot onderhoud van de Proveniershof lagen klaar, maar toen sloeg de crisis toe en werd ons vanuit Den Haag de verhuurdersheffing opgelegd. Overal hebben we toen plannen moeten uitstellen.'

De asbestsanering, veiligheidsmaatregelen en het groot onderhoud aan gevels en daken hebben Ymere miljoenen gekost, veel meer dan begroot. Met een asbestprotocol kan je niet marchanderen. De resultaten van deze werkzaamheden worden door de bewoners gewaardeerd, ook al was het voor hen zeer ingrijpend.

> Regiomanager Gerrie Blok: Ymere koestert monumentale hofjes

Provenierstuin

Gerrie Blok: 'De grond van de tuin is van de gemeente, dat klopt. Omdat bewoners hadden aangegeven het op prijs te stellen dat ook de tuin opgeknapt zou worden, hebben Ymere en de gemeente de koppen bij elkaar gestoken. In gesprekken met de bewoners

hoorden we dat er behoefte was aan een andere indeling. Ymere heeft het initiatief genomen en Sanne Horn gevraagd een ontwerp te maken. In het voorjaar wordt er geplant, na afstemming met de bewoners. Het is de bedoeling dat we in het najaar de tuin officieel gaan openen.'

Heisa om muur

De poortmuur van de Proveniershof waaraan de huisjes C t/m L liggen, zou volgens kwaliteitsinspecteur George van Gelder eind augustus 2016 worden vernieuwd.

> De nog gevelloze achterkant

Tijdens de winterperiode is de vocht doorlatende muur door Ymere 'ingepakt'. Gerrie Blok: 'We wilden niet dat de bewoners in de schimmel zaten. De bewoners krijgen voor zolang er aan hun woning gewerkt wordt een loogerwoning of gaan bij familie in huis. We begrijpen dat het een heftige ingreep is, we hebben daarom ook intensief met elkaar hierover gesproken en geprobeerd de zorgen weg te nemen. De tien huisjes zullen in fatsoenlijke staat worden teruggebracht.'

Tienduizend planten en bollen

Op de eerste lentedag arriveerde in de Proveniershof een groot deel van de beplanting voor de gerestylede tuin.

Het zonnetje scheen, ideaal weer voor de hoveniers om eerst het onkruid te wieden en daarna de heesters en varens te planten.

De dag ervoor – nog een gure herfst dag – was de taxushaag geplant. Wellicht om-

dat het zo guur was, hadden de hoveniers de doorgang aan de poortzijde vergeten haagvrij te maken, had tuinontwerper Sanne Horn bij haar komst 's morgens opgemerkt. De rand van taxushaag wordt door Biesot hoveniers gekortwiekt zodat

> Marco Smit (links) en Zafer Onur (31 jaar werkzaam bij Biesot en zelfverklaard wandelend monument)

> Sanne Horn zet de puntjes op de 'i'

de haag meer in de breedte gaat groeien.

Sanne Horn was van de partij om de beplanting in goede banen te leiden. Dat gaat zo. Eerst zetten de hoveniers de planten volgens tekening 'ruig' neer, Sanne zet ze daarna secuur uit en de hoveniers planten ze er vervolgens in. Hoewel aan zowel de voor- als achtergang twee grote gazonnen komen, blijft er genoeg plek voor circa tienduizend planten. Dat is inclusief de onderbeplanting en de bollen in het najaar, vertelde Robbert Biesot. De buitenrand met heesters beslaat over drie, vier jaar de gewenste anderhalve meter.

Beestachtig lief?

Op vrijdagavond 12 mei wordt de Vijfhoek Kunstroute geopend met een beestenparade, een parade door de Vijfhoek waarin een groep mensen in een eigen dierencreatie meeloopt.

Thema van de 12de Vijfhoekkunstroute is de beest uithangen. Onze handen kunnen liefkozen en scheppen, maar ook pijnigen en doodslaan. Onze lippen kunnen lieve woordjes fluisteren, maar ook vervloeken en veroordelen. Wie doodt vanuit boosaardigheid gedraagt zich beestachtig slecht. Is er ook zo iets als beestachtig lief? Willem Brand dichtte 'Opgevis't' en maakte zijn eigen parade met medewerking van de deelnemende kunstenaars Désirée van Amsterdam, Corrie Kerkhoff en Jan Heijer en de toevallige passanten Chris en Tim. Met dank aan Ap Esenbrink, de schepper van de vissen.

Opgevis't

Ik ben als een vis op het droge ontsnapt aan een overbodig leven.

Jij vindt dat ik dankbaar moet zijn. Welk recht van spreken heb jij?

Jij die taalt naar nog meer rijkdom terwijl daar niet genoeg van is.

Jij weet toch ook van al die vissen vol onvervulbare verlangens?

Die moeten slikken en weer doorgaan terwijl ze zien hoe beschut wij hier leven.

Ik ben de dans ontsprongen, ontheemd en opgesloten meer niet.

Haarlem, 17 april 2017
Willem Brand

Sint Pietershof in Hoorn - De bewogen geschiedenis

In Haarlem zijn mannen zeldzaam in traditionele hofjes, maar de eerste bewoner die ik in Hoorn na huismeester Rob van Donselaar tegenkom is Anton Smit. En nog mooier: hij is bezig 'ouderwets' de was op te hangen in de gigantische hofjestuin.

Anton vertelt dat hij als kind vaak bij zijn oom en tante op visite ging in het Rozenhofje, dat pal tegen de Sint Pietershof is aangebouwd. "Ik vond dat als kind prachtig en zei dat ik hier later ook wilde wonen." Vlak achter Bloms woning ligt de regentenkamer, in rococostijl, waar het prachtige goudleren behang met een in het oog springt. "Het is kalfsleer, voorzien van een dun laagje zilver en vernis", vertelt huismeester Rob, "De Moren gebruikten kalfsleer in hun tenten. Dan bleef het 's nachts warm en overdag koel."

Toen Hoorn uitgroeide tot de belangrijkste 17de-eeuwse havenstad waren er maar liefst zeven vrouwenkloosters, tegen slechts twee mannenkloosters. Dit kwam waarschijnlijk doordat veel mannen op zee stierven, bijvoorbeeld door scheurbuik of in de levensgevaarlijke stormen bij Kaap Hoorn. Het eerste mannenklooster moest vanwege de Hoekse en Kabeljauwse twisten snel wijken voor een stadswal. Op de resten van het tweede mannenklooster, dat van de Kruisbroeders, staat de huidige Sint Pietershof.

Proveniershuis

Die historie wordt mij aangereikt door gids Gerard Beemsterboer*, met wie ik een rondje door het hofje maak. Beemsterboer vertelt: "Nadat het stadsbestuur de kant van Willem van Oranje had gekozen, kreeg het klooster in 1572 de functie van oude mannenhuis. Kort daarna werd een deel proveniershuis, waar mannen vanaf vijftig jaar zich inkochten en vervolgens levenslang 'gratis' kost en inwoning kregen. Sinds 1636 gold dat ook voor vrouwen vanaf 45 jaar. Hoeveel men betaalde, was afhankelijk van leeftijd, fysieke conditie en geldelijk vermogen. De bedragen liepen uiteen van driehonderd tot wel vijfduizend gulden."

Tuchthuis

In 1617 ging een groot deel van het klooster tegen de vlakte. Het oude mannenhuis werd herbouwd en er kwamen galerijen. Het gebouw werd Tucht- en Dolhuys, met een luchtplaats. Ik ben even kind als ik alleen door 'het vierkant' dwaal. Oud voelt vertrouwd.

Het interieur van de stijlkamer, vroeger een van de cellen in het tuchthuis, herinnert mij aan opa's vissershuisje. Vanaf 1926 kreeg het hofje een woonbestemming, de cellen worden omgebouwd tot in totaal 97 woninkjes. Tijdens de grote renovatie van 1969 tot 1972 is dat aantal teruggebracht tot vijfenveertig.

• Vanaf 1617 een tuchthuis die 25 cellen voor zwakzinnigen, criminelen en dronkaards telt

Regentenkamer

In 1755 is de huidige regentenkamer van de Sint Pietershof gebouwd. De allegorische voorstelling op het plafond kwam in 1769 gereed. Aan de wanden hangen de wapenschilden van de regenten, inclusief die van de familie Van Akerlaken. Pieter van Akerlaken wist in 1837 een schuld van 44 duizend 201 gulden om te buigen in een rentegevend kapitaal van 19 duizend 510 gulden. Hoe? Door het Rijk met terugwerkende kracht huur voor het Tucht- en Dolhuys te laten betalen. Bij de laatste restauratie in 1973 is de regentenkamer in de oorspronkelijke blauwe kleur geschilderd.

• De regentenkamer met het goudleren behang

> Kamer in oude stijl met bedstee

Gouden Eeuw

De geschiedenis drijft van dit hofje af, net als van de stad van waaruit in de Gouden Eeuw vele zeeschepen naar Batavia voeren. Op weg naar het goud van toen: specerijen. Een van hen was de onverschrokken kapitein Willem Schouten, de eerste zeevaarder die niet via de gebruikelijke route (Zuid-Afrika en de Indische Oceaan) naar de Oost ging maar via Zuid-Amerika. Hij gaf het zuidelijkste puntje de naam Kaap Hoorn.

• Anton Smit heeft geen droger nodig

Mogen wij uw was doen?

NEWASCO WAS- EN STRIJKSERVICE

NEWASCO VOOR THUIS

Kunt u de was niet meer zelf doen? Of besteedt u uw tijd liever aan andere dingen? Kies dan voor het comfort en gemak van de Newasco was- en strijkservice voor maar € 18,50 per waszak.

MEER WETEN?
Bel 023 - 548 30 20 of mail naar heemstede@newascovoorthuis.nl

NEWASCO
NEDERLANDSE WASSERIJ COMBINATIE
Voel je thuis

Newasco 225 jaar!
Dat vieren we met een prachtig boek én een mooie aanbieding.

Als u nu klant wordt van onze was- en strijkservice, krijgt u dit unieke boek cadeau!

edenis van een voormalig tuchthuis

Woonbeleid

Hoewel het hofje de sfeer van een ver verleden ademt, zijn in het gebouw naast de regentenkamer en de stijlkamer vijfenveertig aan de huidige tijd aangepaste woningen over twee verdiepingen gesitueerd. Wie in dit hofje wil wonen, kan zich via de website inschrijven. Wel moet men tenminste 55 jaar zijn en bereid zijn om eventuele huisdieren elders onder te brengen. Het regentenbestuur bepaalt het woonbeleid, maar van ballotage wil de huismeester niet spreken. "Een kandidaat heeft eerst een gesprekje met mij en later ook met de regenten."

Al zullen veel passanten dat betreuren, zomaar binnenlopen is er in de Pietershof niet bij. Onder bepaalde voorwaarden worden hierop uitzonderingen gemaakt. Tijdens de schildersdag (Place du Tertre) in juli en tijdens Open Monumenten zaterdag in september is de hof te bezoeken.

Handel

In 1796 wordt het oude mannen- en vrouwenhuis vanwege financiële problemen opgeheven. Vrijkomende kamers worden tegen betaling verhuurd. In 1800 worden zelfs het ameublement en het zilver verkocht. Mercurius, de god van de handel, geschilderd op het plafond in de regentenkamer, ziet het met lede ogen aan.

Bij de grote restauratie van 1969 tot 1973 kwamen achter de houten wandjes en behang honderden tegels tevoorschijn. Opvallend vaak is een

• Op weg naar kaap Hoorn

tulp afgebeeld. Dat komt, doordat Hoorn handel dreef met het toenmalige Ottomaanse Rijk. Een Hoornse kapitein heeft het in Istanbul zelfs tot adviseur van de sultan geschopt.

Van hofjesbestuur tot woningcorporatie of particulier ondernemer

De laatste jaren zie je meer en meer hofjesbesturen in Haarlem die hun bestuurstaken overdragen aan woningcorporaties. Zo hebben volgens het overzicht elders in deze hofjeskrant hofjes als het Brouwershofje, de Proveniershof en het Hofje van Guurtje de Waal zich de afgelopen jaren aangesloten bij de woningcorporatie Ymere. Het Teylers Hofje werd overgenomen door Elan Wonen.

Zoals bekend worden hofjes vanouds bestuurd door hofjes- of regentenbesturen, colleges van heren en/of dames die de hofjeswoningen toewijzen, beheren en onderhouden. Naast onafhankelijke regentenbesturen zijn er ook hofjesbesturen die direct of indirect verbonden zijn aan een geloofsgemeenschap (Doopsgezinden, Lutheranen, Remonstranten) of in eigendom zijn van een charitatieve instelling (Sint Jacobs Godshuis).

De afgelopen jaren bleken steeds meer regentenbesturen moeite te hebben met het vinden van geschikte nieuwe leden, vrijwillige bestuurders met bouwkundige en/of financiële deskundigheid, gecombineerd met een zekere mate van sociale betrokkenheid. Dat is de reden dat meer en meer hofjesbesturen ervoor kozen om hun bestuurstaken onder te brengen bij een woningcorporatie.

Er zijn ook nog andere mogelijkheden. Kortgeleden koos het bestuur van het Essenhofje voor de verkoop van het hofje aan een particuliere Haarlemse investeerder en ondernemer. Ook in dit geval wogen de zware lasten en verantwoordelijkheden voor het beheer en de instandhouding van het hofje niet meer op tegen de opbrengsten en de in het testament van de stichter benoemde kerndoelstellingen.

Moeten wij deze tendens toejuichen of juist betreuren?

Mijns inziens staat het deskundig beheer en behoud overeenkomstig de destijds gemaakte doelstellingen van de veelal monumentale hofjes voorop. Zowel bij de toewijzing als bij het dagelijks beheer behoort een zeker verantwoordelijkheidsgevoel en sociale betrokkenheid te worden getoond. Deze taken zou ik het liefst opgedragen willen zien aan vrijwillig benoemde deskundige en toegewijde regenten of bestuurders. Maar is dit niet langer mogelijk, dan moeten wij niet aarzelen en misschien met pijn in het hart kiezen voor de deskundigheid en toewijding van een professionele organisatie als een woningcorporatie. En in hoeverre een particuliere investeerder en ondernemer in staat zal zijn om dit alles even goed en verantwoord te doen, dat zal de toekomst ons leren!

Lieuwe Zoodma,

voorzitter Stichting Haarlemse Hofjes en regent van het Luthers Hofje

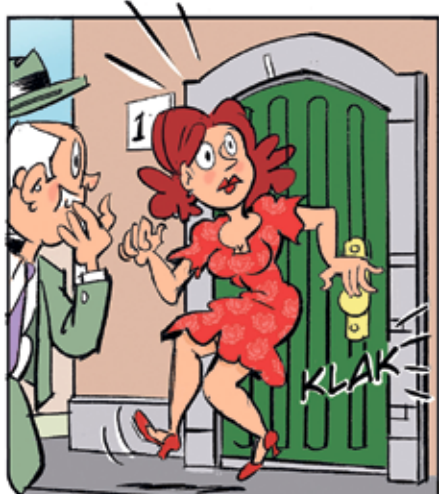

• De hofjeswereld is klein. In de zomer van 2016 exposeerde Carla van Maris, bewoner van het hofje Codde en van Beresteyn, met haar beelden op de jaarlijkse schildersdag Place du Tertre.

• Een van de cellen is nu een stijlkamer

* Dit verhaal lag al een tijdje op de plank. De redactie kwam ter ore dat gids Gerard Beemsterboer overleden is. Hoorn verliest een bevoegde gids.

Lodewijks kopzorgen

Op het bankje in het Kenaupark oogde Lodewijk mistroostig. Slenterend sleet hij zijn dagen tussen de kroeg en het park. Toen een koets met vier paarden langreed, voelde ik een rilling over mijn rug lopen.

De een zijn dood is de ander zijn hofje

Jaren daarvoor was ik erbij geweest toen het noodlot had toegeslagen en de tijd had stil gestaan. Lodewijks oogappel was de straat opgerend, de stuiterende bal achterna. De uitroep van zijn oudeheer was niet tot hem doorgedrongen. Ik had gezien hoe de jongen werd meegesleurd en door het karrenwiel werd verpletterd. Een eeuwigheid later had zijn vader zittend op zijn knieën het ontzielde lichaam van zijn trots tegen zich aangedrukt. De regen die plots was neergevallen, leek een levend gedicht, doordrenkt met druppels traanvocht.

Lodewijk zou nooit meer dezelfde zijn. Hij raakte aan de drank en niet lang daarna ging zijn vrouw bij hem weg. De enige die nog met hem omging was ik, zijn boezemvriend. Ik zou hem nooit of te nimmer laten vallen. Denk je eens in, de tragiek van een weggerukt jong leven: een zoon, die ik – moeders mooiste niet en arm – nooit had gehad en ook nooit zou krijgen.

's Middags in de kroeg keek de waard ons nijdig aan alsof hij ons verantwoordelijk hield voor de armetierige aanblik van het onderkomen. Die hebzuchtige schoft, die zowel Lodewijk als mij belazerde en desnoods je laatste grijpstuiver zou laten verdrinken aan zijn met water aangelengde jenever.

Ik keek in de doffe ogen van mijn kameeraad die door de drank een glans leken te hebben gekregen. 'Ik zie een afdrij-

vend schip in de nacht, waarvan ik slechts het licht kan waarnemen aan de boeg, maar waarvan de eindbestemming mij compleet onbekend is', sprak hij met dubbele tong. Hij hikte daarna en de walm van de drank, de enorme stank van zijn alcoholwasem, dreef door de rokerige lucht van blauwe dampen die je kon doorsnijden met een aardappelschilmesje. Wat deed ik hier nog?

Toen gebeurde er een klein wonder. Jonkheer van Aschat kwam de kroeg binnen. Na de eerste stap sloeg hij reeds met zijn arm door de waas van rook. Hij kuchte alsof hij het spoedig zou begeven en hoestte vervolgens proestend de longen uit zijn lijf. Een zakdoek trok hij

Buiten klonk het ruisen van de populieren en het tsjilpen van de mussen als een voorbode van het goede nieuws. 'Lodewijk', de jonkheer schraapte zijn keel, 'beste Lodewijk, het lot is je eindelijk gunstig gestemd. Je krijgt een huisje toegewezen in ons gasthuis. Het armenbestuur heeft de keuze op jou laten vallen, de rest van je leven kan je er gratis kost en inwoning genieten.' Ik sloeg Lodewijk op zijn schouder. Het leek wel of het niet helemaal tot hem doordrong.

'Vriend, mijn goede vriend', ik staarde naar zijn wezenloze blik, 'Je krijgt een onderkomen van de jonkheer aangeboden.'

'Krasse Klaas ligt er nog opgebaard, maar zodra hij is begraven en het huisje is ontruimd...', sprak de jonkheer en overhandigde hem een zilveren dukaat.

'Daar moet op gedronken worden!,' schreeuwde Lodewijk. De jonkheer aarzelde. 'Toe, eentje maar meneer.' 'Veuruit dan maar, een snelle borrel dan', zei hij en toverde wederom zijn zijden zakdoek tevoorschijn.

De waard keek gulzig naar de zilveren dukaat, die Lodewijk tussen duim en

wijsvinger hield. Toen Lodewijk aan de bel rammelde en 'Een rondje voor iedereen!' riep, klonk er gejuich. Lodewijk sloeg in één klap een borrel naar achteren en vroeg om zwaardere middelen. Hij werd op zijn wenken bediend, sloeg een half glas van iets ondefinieerbaars naar binnen en liet toen pardoes het glas uit zijn hand vallen. Een moment later kletterde hij boven op zijn eigen scherven. De toog bewoog zelfs een beetje. De ogen van de jonkheer puilden bijna uit zijn kassen. Ik liep naar mijn gevallen vriend, boog door mijn knieën en voelde aan zijn pols. Geen hartslag. Ik rook een geur vanaf de scherven die nog het meest leek op vitriool. Hij was gewoon vergiftigd door het serpent vanachter de tap. Ik stond op en sloeg de verbouwereerde waard met een gerichte slag tegen de grond. Toen liep ik de jonkheer, die naar buiten was gesneld, achterna. Nadat die op adem gekomen was, schraapte hij zijn keel, scheurde een papier doormidden wat op een contract leek en zei: 'Ik heb, denk ik een interessant aanbod voor je, Willem.'

Verhaal: Herman Burger
Illustraties: Alex van Koten

Een blik op de Hofjespomp

• Luthers Hofje

foto: Vincent van Buuren

• Hofje van Noblet

• Hofje In Den Groenen Tuin

Zestien jaar regent van de hofjes Staats en Noblet

Na zestien jaar regent- en veertien jaar voorzitterschap neemt Jacques Boéré in juni afscheid. 'We doen het in de geest van de oorspronkelijke erflaters.'

In de monumentale regentenkamer van het Hofje van Noblet hangen de portretten van tientallen regenten. Door gebrek aan ruimte wordt het dringen geblazen voor de opvolgers. Het mag ook niet zo zijn dat het goudleren behang volledig vol komt te hangen. De oudste portretten hangen in de wachtkamer. Jan Willem Termijtelen relativerend: 'Je kunt hier de ontwikkeling van de herenmode door de eeuwen heen zien.'

Nalatenschappen

In 1760 werd het Hofje van Noblet gebouwd, dat van Staats in 1730. Beide hofjes zijn tot stand gekomen uit nalatenschappen van erflaters zonder erfgenamen. Volgens testament van de laatste Noblet werden de regenten van Staats ook bij Noblet als executeur-testamentair aangesteld. Zo kregen ze het bestuur over twee hofjes. Dat is ruim tweeënhalve eeuw later nog zo. In 1990, naar aanleiding van een grote renovatie, werd door de toenmalige regenten de Stichting tot Instandhouding van de Hofjes van Staats en van Noblet opgericht. Die stichting is sindsdien verantwoordelijk voor de exploitatie.

Onderhoud

Boéré: 'Primaire taak van het bestuur is het in stand houden van het monument. We zijn tevreden als de huur ongeveer even hoog is als de onderhoudskosten. De bewoonsters dienen het prettig te vinden om in een besloten omgeving te zitten. Om 23.00 uur gaat de poort dicht, dat is voor velen cruciaal. Onze jongste regent Lucas Boreel is verantwoordelijk voor het onderhoud. Dat blijft passen en meten, ook omdat het rijksmonumenten zijn. Daarop is uitgebreide regelgeving van toepassing.'

Goudleer behang

Het Hofje van Noblet, het meest knusse van de twee, telt zeventien huisjes, het statige Staats twintig. Boéré: 'Als er iemand weggaat, wordt er gerenoveerd en krijgt de woning bijvoorbeeld een nieuwe verwarmingsketel en badkamer.' Termijtelen: 'Je krijgt iets uit het verleden aangereikt, in de tijd dat jij er bent zorg je er zo goed mogelijk voor en dan geef je het door aan je opvolgers.' Trots zijn ze op de regentenkamer. Er zijn niet zoveel plekken in Nederland waar het oorspronkelijke goudleer behang nog hangt. Termijtelen: 'Het zijn gelooide

> Jacques Boéré (links) en Jan Willem Termijtelen

kalfshuiden die in banen aan elkaar zijn genaaid. Eigenlijk is het geen goud maar zilver, want er is een heel dun laagje zilver op aangebracht. Door de invloed van het vernis gaat dat zilver oxideren en krijg je de indruk van goud.'

De stoelen zijn uit de rococotijd en weleens uitgeleend aan het Rijksmuseum. Van vele meubels en van het goudleer behang zijn de aankoopnota's nog aanwezig.'

Opzichteres

Beide hofjes hebben een opzichteres, die loszittende dakpannen en andere praktische zaken meldt en ook de eerste selectie van nieuwe bewoonsters doet. Zo fungeren zij als de schakel tussen bewoonsters en regenten. De nieuwe samenstelling van het college van regenten is: Jan Willem Termijtelen (voorzitter), Jan Willem Stuart (secretaris), Hans van Gendt (penningmeester) en Lucas Boreel (bestuurslid).

Regenten of wooncorporaties?

Wat is beter voor het eeuwenoude erfgoed en de bewoners: beheer door vrijwillige regenten of zakelijke wooncorporaties? Iesje Vermeulen, oud-regent en oud-voorzitter van stichting Haarlemse Hofjes, heeft daar een duidelijke mening over.

De meeste hofjes worden nog traditioneel bestuurd, door regenten. Iesje Vermeulen: 'Veel hofjes hebben zoveel eeuwen stand kunnen houden omdat er een uitstekende basis is gelegd bij het ontstaan. Er was een juridisch document (het testament), startkapitaal en een bestuursvorm (een stichting). Van oudsher was er ook een vaste doelgroep (oud, arm, alleenstaand).'

Vermeulen zegt het fijn te vinden dat hofjes in de geest van de erflater volgens de statuten en doelstellingen van toen worden bestuurd. 'Je houdt rekening met het ooit beschreven reglement. Daarover heeft

b.v. het oude bestuur van het Teylers Hofje goede afspraken gemaakt met de nieuwe eigenaar Elan Wonen. Als Elan iets fundamenteels wil veranderen aan het reglement moeten ze dat overleggen.'

Sociaal beheer

Iesje Vermeulen: 'Voordeel van traditioneel bestuur is dat je mensen in nood direct kunt opvangen. Normaal moet je als woningzoekende jaren op de wachtlijst staan. Iemand in een noodsituatie kun je een huisje aanbieden. Iemand die geen cent te maken heeft of iemand die in het buitenland heeft gewoond en berooid naar Nederland terug-

> Iesje Vermeulen (links) met bewoonster Carla van Maris

keert. Als bestuur kun je zo ook min of meer een homogene groep samenstellen. Een nadeel van verhuren via een wooncorporatie is dat er geen inspraak mogelijk is.'

Monumententoeslag

Iesje Vermeulen: 'Voordeel van wooncorporaties is dat ze ervaring hebben met onderhoud plegen. Het is prima dat wooncorporaties investeren in het behoud van eeuwenoud erfgoed, dan gaan ze er beter uitzien en het verbetert het wooncomfort, maar corporaties willen hun investeringen wel terugverdienen.' Zit 'm daar de kneep?

De huren in door wooncorporaties beheerde hofjes zijn gemiddeld hoger dan in traditioneel beheerde hofjes. Door het puntensysteem volgens de letter van de wet uit te voeren en monumententoeslag en omgevingstoeslag te vragen, is de huur in bijvoorbeeld het Teylers hofje flink omhoog gegaan. Als onafhankelijk regentencollege kun je zelf de hoogte van de huur bepalen. Enkele hofjes vragen huur zonder monumententoeslag.

Optimisme

Iesje Vermeulen vindt het jammer dat hofjes bij wooncorporaties terechtkomen. Waarom? 'Omdat een traditionele stich-

ting nu eenmaal alle aandacht heeft voor de bewoners én het historische karakter.

Het concept 'regentencollege' voldoet nog steeds, vindt de Alkmaarse regent Piet Verhoeven 'Hofjes hebben 300, 400 jaar met vallen en opstaan gefunctioneerd onder colleges van regenten. Waar halen we het optimisme vandaan om te denken dat het ook gaat lukken onder woningcorporaties? Hofjes beheren en restaureren is niet hun kerntaak, dat is het creëren van sociale huurwoningen. Ze zijn van goede wil maar geen deskundig opdrachtgever. Dat wrekt zich soms.'

Hofjes in eigendom van wooncorporaties:

Teylers Hofje (Elan Wonen), Brouwershofje (Ymere), Proveniershof (Ymere), hofje Guurtje de Waal (Ymere) en Johannes Enschedé Hof (Ymere)

Hofjes in eigendom van de Doopsgezinde gemeente:

Bruiningshofje, Wijnbergshofje en Zuiderhofje

Hofjes in eigendom van het Sint Jacobs Godshuis:

De Gravinnehof (samen met het hofje Codde en van Beresteyn), hofje van Loo, Verwershofje en Vrouwe en Antonie Gasthuis

Hofje in eigendom van de Lutherse gemeente:

Luthers hofje

Hofje in eigendom van de Remonstrantse gemeente:

Remonstrantse hofje

Hofjes in eigendom van onafhankelijke regentencolleges:

Hofje In den Groenen Tuin, hofje van Bakenes, hofje van Heijthuisen, hofje Codde en van Beresteyn, hofjes van Noblet en Staats (= één college), hofje van Oorschot, Frans Loenenhofje

Hofje in particulier eigendom:

Essenhofje

deWaterkoets
proeven & proosten op het water

Hofjestocht aanbieding

Anderhalf uur varen met een stadsgids en bezoek aan drie hofjes

Inclusief drankjes € 22,50
(min. 10 personen worden berekend)

Maandag t/m vrijdag van
10.00 tot 14.00 uur

www.dewaterkoets.nl / 023 525 98 22

Regenten in Leiden

Tweemaal per jaar ontmoeten de regenten van hofjes aangesloten bij het Landelijk Hofjesberaad elkaar.

Op zaterdag 8 april tijdens een vergadering in de Burgerzaal op het stadhuis te Leiden werd de discussie over de verhuurderheffing afgesloten. Per 1 januari 2018 is de franchise definitief verhoogd tot vijftig woningen en zijn de Rijksmonumenten vrij-

gesteld. De Haarlemse regent Jan Willemink: 'Geprobeerd is de nieuwe regeling per 1 januari 2017 van kracht te laten worden. Dat is helaas niet gelukt. Je kunt niet alles hebben.' Na de lunch werd te voet een aantal hofjes bezocht. Daaronder ook de Meermanshof, zie foto.

foto: Jan Willemink

> Haarlemse regenten op bezoek in Leids hofje

Een bluesliedje voor Madelon

Een klein liedje zomaar voor de gezelligheid, kondigde Marijke uit het Frans Loenenhofje haar zelfgemaakte liedje voor de jarige Madelon aan.

'Dat geloof je echt niet, 96 jaar, maar toch is het waar', klonk het refrein van het liedje met het

bluesmelodietje. De jarige was de regentenkamer binnengekomen op de tonen van 'Lang zal

Het betere snoeiwerk

Tijdens de winter zijn in het Vrouwe en Antonie Gasthuys de valse christusdoorns gesnoeid. Dat werd gedaan door twee Koenen. De Koen hoog in de boom vertelt, als hij weer met beide benen op de grond staat, hoogtevrees te hebben. Wel een dingetje, hoogtevrees, de valse christusdoorn kan wel dertig meter hoog worden.

ze leven'. Marijke op gitaar en regent Wil van Schaik op banjo deden de begeleiding. Voor de camera van 023tvonline vertelde Madelon dat ze er nog graag op uit trekt. Soms met de BIOS-taxi naar een museum of

met een vriendin, die niet veel zegt maar graag auto rijdt, naar de duinen. Zestien jaar woont ze nu in het hofje, tot tevredenheid dat zeker, maar – zegt ze – ze heeft overal wel met plezier gewoond.

KennemerZorg
TEL. 04 17 06 96 96

Met KennemerZorg is het Zorgeloos genieten

Kennemerzorg is een kleinschalige particuliere thuiszorgorganisatie met een frisse kijk op de zorg.

Bent u op zoek naar kwalitatief hoogstaande thuiszorg? Dan kunt u dit met één telefoontje regelen. Wij komen graag bij u langs om al uw zorgwensen te bespreken.

Neemt u rustig de tijd om u te laten informeren naar de mogelijkheden die het best bij uw wensen passen.

Wij zijn te bereiken op telefoonnummer: 023 532 40 60 of 06 17 06 96 96.

Bezoek ook onze website: www.kennemerzorg.com

PRIJSVRAAG Hofjesconcerten

Op de website van de Haarlemse Hofjeskrant en op het YouTube-kanaal 023tvonline zijn films te zien van eerdere jaren. In welk hofje is deze foto genomen?

Oplossing naar info@haarlemse-hofjeskrant.nl. De winnaar krijgt een gratis fotoshoot in zijn of haar favoriete hofje.

Zicht op de gevelsteen

In een nieuw stukje Haarlem nabij molen De Adriaan staat een pinguïn eenzaam in het riet. En weet je wat hij ziet...?

...Een zeilboot in het water! De eigenaren die verwoede zeezeilers zijn, hebben ooit de geelgpinguïn op de zuidkust van Nieuw-Zeeland gespot. Hun zeilboot kreeg niet veel later de naam Pinguïn. Hun gele grachtenpand beschouwen ze als een 'boot op de oever van het Spaarne'. Het verhaal wordt nog mooier: bewoner Willem Nolen beeldhouwde en schilderde eigenhandig de gevelsteen.

PRIJSVRAAG

Mail uw oplossing o.v.v. 'prijsvraag' naar info@haarlemse-hofjeskrant.nl en win een VVV-bon van € 15.

Oplossing HHK 30: De jonge wolf is te vinden in Klein Heiligland. Er waren veel goede oplossingen. De winnaar is Aaltjen Groothuis uit Beuningen. Gefeliciteerd.

Volg de Haarlemse Hofjeskrant op Facebook!
Voor het laatste nieuws en de laatste filmpjes!

www.facebook.com/HaarlemseHofjeskrant

Muys

Om niets te vergeten!

Open: ma. t/m vr. van 9.00-18.00 uur
zaterdag van 10.00 - 17.00 uur
Gedempte Oude Gracht 108
Haarlem, Tel: 023 5315513
www.muyskantoor.nl

C. den Hollander b.v.
Onderhoudscombinatie
Haarlem (023) 5356812

SCHALKWIJKERSTRAAT 29 - 2033 JC - FAX: (023) 5352800

Nieuwenhuizen bv
BOUWBEDRIJF

- Verzorging aanvraag
- Nieuwbouw
- Verbouw
- Aanbouw
- Renovatiebouw
- Dakkapellen
- Badkamers
- Openhaarden

Lijnbaan 34 -36 - Heemskerk - Tel.0251-235 996
www.bouwbedrijfnieuwenhuizen.nl

Haarlemse
Hofjes
krant

GRATIS
meenemen!

Gratis in Haarlem af te halen: alle vestigingen van DEKAMARKT en DEKATUIN op de Vlaamseweg, VOMAR (Schalkwijk, Haarlem-Zuid en Paul Krugerstraat) en de AH-vestigingen op het Marsmanplein, Soendaplein, Raaks en Schalkwijk. PLUS Supermarkt en de Coop Compact in Haarlem-Noord. Verder VVV-stadhuis, het Noord-Hollands archief, Van der Pigge, Muys Kantoor & Kado, en de bibliotheken in Centrum, Schalkwijk, Oost en Noord. Verder bij zorgcentra, o.a. Reinaldahuis, Schalkweide, Jansink, Nieuw Delftwede en Schoterhof.

In Heemstede bij VOMAR, AH, SPAR, PRIMERA De Pijp en boekhandel Blokker. In Bloemendaal bij Papyrus, de bibliotheek en boekhandel Bloemendaal.

Reacties: info@haarlemse-hofjeskrant.nl
Website: www.haarlemse-hofjeskrant.nl

De Haarlemse Hofjeskrant kwam mede tot stand dankzij financiële steun van het bestuur van de hofjes Codde & Van Beresteyn en In den Groenen Tuyn en diverse fondsen.

Oplage: 10.000
Redactie: Willem Brand
Eindredactie: Jacques de Jong
Vormgeving: Kees Reniers

HHK 31 verschijnt half september 2017